

بررسی پیامدهای فردی اجتماعی و اقتصادی کرونا

زینب صداقتیان¹

دکتری تخصصی فلسفه و حکمت اسلامی دانشکده فنی و حرفه ای دختران خرم آباد

زینب درویشی

هیات علمی گروه معارف دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز

چکیده¹

این مقاله می‌خواهد برخی از مهم‌ترین پیامدهای فردی اجتماعی اقتصادی شیوع ویروس کرونا را در ایران شناسایی کند. پرسش اصلی این است که اجرای سیاست فاصله‌گذاری اجتماعی که منجر به تعلیق بخش عمده تعاملات اجتماعی و معاملات اقتصادی در جامعه شده است، چه تغییراتی را در نظام اجتماعی-اقتصادی ایجاد کرده و این تغییرات چه پیامدهایی را به دنبال خواهد داشت. روش تحقیق، بهره‌گیری از مشاهدات پژوهشگر، مطالعات اسنادی است. داده‌های به دست آمده نشان می‌دهد که این بحران بر حوزه‌هایی چون خانواده و آموزش، روابط کار و برخی گروه‌های اجتماعی مانند زنان، کودکان، صاحبان مشاغل خرد و مهاجران، بیشترین پیامدها را داشته است. بحران کرونا ویروس-کووید 19 پیش از هر چیز تهدیدی برای سلامت عمومی شناخته می‌شود، اما رفته رفته تبدیل به یک تهدید اقتصادی و اجتماعی شده است. هرچند راهی برای مشخص کردن دقیق آسیب‌های فردی و اقتصادی و اجتماعی ناشی از اپیدمی کرونا ویروس جدید وجود ندارد، در بین پژوهشگران این اجماع وجود دارد که این اپیدمی، تأثیر منفی شدیدی بر جامعه و افراد خواهد گذاشت. در پایان مقاله، راه کارهایی مانند ضرورت اتخاذ رویکرد انسجام فردی و اجتماعی و اقتصادی به موازات سیاست فاصله اجتماعی پیشنهاد شده است.

کلمات کلیدی: کرونا، ویروس، فردی، اجتماعی، اقتصادی، ایران، پیامدها

مقدمه

شیوع کرونا ویروس جدید (کووید-19) از دسامبر 2019 در ووهان چین چالش‌های زیادی در همه ابعاد مختلف برای کشورهای سراسر جهان به همراه داشته است. به طوری که حتی کشورهای توسعه یافته که مدعی دارا بودن نظام‌های سلامت و

¹ Zeinab.sagvand@yahoo.com

zb_darvishi@yahoo.com

مددکاری اجتماعی پیشرفته بودند نیز طی مدت اخیر با مشکل مواجه شده اند. در این بین، بر اساس توصیه های پزشکی این روزها افراد به منظور کاهش شیوع بیماری کرونا که به شدت واگیردار است در قرنطینه خانگی قرار گرفته اند و ارتباطات اجتماعی بیرون از خانه به کمترین میزان خود رسیده است. پیامدهای مخرب ناشی از شیوع این ویروس بر روی اقتصاد جهان و همچنین کشور ما تاثیر منفی بسیاری داشته است. کارشناسان اقتصادی معتقدند که پیامدهای اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا برای بسیاری از کشورهای در حال رشد چنان سنگین است که این کشورها قادر به تحمل بار آن نخواهند بود. از این رو ضروری است با کمک سازمان های مرتبط با اصناف و بنگاه های خصوصی و اتاق اصناف، نظارت ها با قاطعیت دنبال شود و با رعایت دقیق و همگانی دستورالعمل های بهداشتی و مهار روند شیوع بیماری کرونا در جامعه به دستورالعمل های تدوین شده پایبند بود. به طور کلی به منظور بررسی پیامدهای اجتماعی و فرهنگی فراوان شیوع یک اپیدمی، لازم است پژوهشهایی صورت پذیرد تا این موضوع تنها از دیدگاه بیولوژیکی نگریسته نشود بلکه از دیدگاه علوم رفتاری نیز مورد بحث و بررسی قرار گیرد. بحران کروناویروس-کووید 19 پیش از هر چیز تهدیدی برای سلامت عمومی شناخته میشود، اما رفته رفته تبدیل به یک تهدید اقتصادی جهانی شده است. هرچند راهی برای مشخص کردن دقیق آسیب های اقتصادی ناشی از اپیدمی کروناویروس جدید وجود ندارد، در بین اقتصاددانان این اجماع وجود دارد که این اپیدمی، تاثیر منفی شدیدی بر اقتصاد جهانی خواهد گذاشت. سازمان توسعه و همکاری های اقتصادی هشدار داده است که در ماه های آینده، برخی از اقتصادهای بزرگ جهان وارد رکود میشوند و سالها طول میکشد تا آسیب اقتصادی کروناویروس-کووید 19 جبران شود. به اعتقاد برخی از اقتصاددانان، ضربه اقتصادی اپیدمی اخیر بیش از بحران جهانی سال 2008 خواهد بود. حتی اگر شاهد رکود جهانی نباشیم، برخی از اقتصادهای جهان یا هیچ گونه رشدی نخواهند داشت یا رشد اقتصادی شان منفی خواهد بود. این شامل برخی از اقتصادهای بزرگ هم میشود. بنابراین امسال نه تنها شاهد نرخ پایین رشد هستیم، بلکه بهبود رشد اقتصادی هم در آینده زمانبر است. در این بخش تلاش شده است تا ضمن ترسیم نمایی کلی از اثرات اپیدمی کروناویروس-کووید 19 بر اقتصاد جهانی، به ویژه اقتصادهای بزرگ دنیا و کشورهایی که درگیری بیشتری با این بحران دارند، به طور کلی سناریوهای احتمالی توسعه و نحوه اثرگذاری این اپیدمی بر جامعه و اقتصاد جهانی بررسی شود. در وهله بعد، با بررسی آمار و اطلاعات منتشرشده از منابع معتبر جهانی درباره وضعیت کنونی اپیدمی کروناویروس-کووید 19، اثرات همه گیری این ویروس بر بخشهای مهم اقتصاد جهانی، نظیر بازارهای مالی، بازار نیروی کار، بازار انرژی و مسافرت و صنعت گردشگری مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

بیان مسئله

31 دسامبر 2019 میلادی خوشه ای از موارد عفونت شدید تنفسی در شهر ووهان کشور چین گزارش شد. در ابتدا بر اساس مشاهدات، این گونه به نظر می رسید که برخی از بیماران تاریخچه حضور یا کار در بازار عمده فروشی ماهی و غذاهای دریایی را دارند که بازار مذکور بلافاصله در روز اول ژانویه 2020 تعطیل شد و اقدامات سلامت محیط و گندزدایی در آنجا به طور کامل به انجام رسید. در نهایت این ویروس به کووید-19 موسوم شد.² کرونا ویروس نوع جدید خانواده بزرگی از ویروسها هستند که باعث ایجاد علایم بیماری مشابه سرماخوردگی تا بیماریهای شدید تنفسی (پنومونی) میشوند و پیش از این در انسان

² ایسنا، 1399))

دیده نشده بود. پس از همه گیری بیماری و درگیری تقریباً همه کشورها (بیش از 211 کشور تا بحال) آنان در تلاش جهت برنامه ریزی به منظور پیشگیری و کنترل این بیماری هستند. نام رسمی این بیماری برای جلوگیری از انگ اجتماعی این گونه " " covid-19 انتخاب شده است، مخفف " " corona کلمه vi مخفف ویروس و حرف d از اول کلمه بیماری " " disease گرفته شده است، عدد 19 نیز به این دلیل در این اصطلاح به کار رفته است که این بیماری در سال 2019 ایجاد شده است. در 11 فوریه سال 2020 سازمان بهداشت جهانی رسماً بیماری ایجاد شده توسط کرونا ویروس نوین- 2019 را بیماری کرونا ویروس نوین- 2019 و به اختصار (کووید-19) نام گذاری کرد³. کرونا ویروس⁴ خانواده بزرگی از ویروس ها هستند که ممکن است باعث عفونت های تنفسی از سرماخوردگی گرفته تا بیماری های شدیدتر مانند مرگ⁵ سارس⁶ شوند.

اهمیت و ضرورت تحقیق

به دلیل ناشناخته بودن کامل پیامدهای مختلف ویروس منحوس کرونا انجام چنین پژوهش ها و ارائه چنین مقالاتی بهترین کمک برای بالا بردن سطح آگاهی جامعه نسبت به تاثیرات فردی اجتماعی و اقتصادی ویروس کرونا میباشد. یکی از پرسش های اصلی این است که، ویروس کرونا تا چه حد می تواند بر اقتصاد و اجتماع هر کشور تاثیر منفی بگذارد؟ مسأله مهمی که در ارزیابی آثار اقتصادی شیوع این ویروس بسیار حائز اهمیت است، افق زمانی درگیری با ویروس کروناست. برخی برآوردهای بدبینانه نشان می دهد که ممکن است حتی دوران همه گیری از یکسال نیز فراتر رود و برخی مطالعات نیز افق زمانی چند ماهه را برای این بیماری بعید میدانند. پیامدهای این بیماری دارای جنبه های مثبت و منفی است؛ برخی پیامدهای منفی مانند ایجاد گسست های فردی اجتماعی و افزایش فردگرایی و انزوای اجتماعی و مشکلات اقتصادی بیش از پیش افراد جامعه را از هم دور و روابط را بیش از پیش حساسگرانه و غیرعاطفی می کند و این همان چیزی است که معیارهای مهرورزی و نعدوستی را تحت تاثیر قرار میدهد.

اهداف تحقیق

از مهمترین اهداف این تحقیق بیان پیامدهای مختلف فردی اقتصادی و اجتماعی همه گیری ویروس کرونا میباشد. این مقاله می خواهد برخی از مهم ترین پیامدهای فردی اجتماعی اقتصادی شیوع ویروس کرونا را در ایران شناسایی کند. پرسش اصلی این است که اجرای

³ سازمان بهداشت جهانی (2020).

⁴ Coronaviruses

⁵ -MERS

⁶ -SARS

سیاست فاصله گذاری اجتماعی که منجر به تعلیق بخش عمده تعاملات اجتماعی و معاملات اقتصادی در جامعه شده است، چه تغییراتی را در نظام اجتماعی-اقتصادی ایجاد کرده و این تغییرات چه پیامدهایی را به دنبال خواهد داشت.

تاریخچه

در باره پیامدهای مختلف ویروس کرونا مقالات و پژوهش های زیادی در همین مدت کوتاه شناسایی این ویروس ارائه شده است که در این بخش به معرفی چند مقاله و بیان خلاصه ای از مطالب ارائه شده در این مقالات میپردازیم:

- سرکار خانم **آناهیتا خدابخشی کولایی** استادیار گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه خاتم تهران در مقاله ای با عنوان: **زندگی در قرنطینه خانگی: واکاوی تجارب روان شناختی دانشجویان در همه گیری کووید-19** بیان میکنند:

بیماری کووید-19 پنومونی است که در اواخر دسامبر 9111 در شهر وهان چین دیده شد و خیلی زود کل دنیا را فراگرفت. در پی این بیماری در ایران افراد زندگی جدیدی را در قرنطینه برای در امان بودن از بیماری آغاز کردند. زندگی در قرنطینه خانگی با پیامدهای روان شناختی، اجتماعی و اقتصادی همراه است و اجرای آن نیازمند حمایت، نظارت و تبعیت از کادر درمانی کشور است. این مطالعه پدیدارشناسی با به منظور تبیین تجارب روان شناختی دانشجویان در قرنطینه خانگی به دلیل شیوع ویروس کرونا انجام شد. از آنالیز داده ها چهار مضمون اصلی که شامل؛ "رشد احساسات منفی، سردرگمی و بدبینی"، "رشد وسواس های فکری - عملی پیرامون بدن و شستشو"، "دغدغه های فکری پیرامون به خطر افتادن سلامت خانواده"، "دغدغه های اقتصادی و ترس از فردای خلاصی کرونا" به دست آمدند. تجربیات دانشجویان از زندگی در قرنطینه خانگی به دلیل شیوع ویروس کرونا بسیار منحصر به فرد بود. لذا درک پیچیدگیها، تجربه ها، باورها و نگرش های آنها پیرامون زندگی در قرنطینه خانگی، می تواند به درک و آگاهی جامع از پیامدهای روان شناختی در قرنطینه خانگی مانند در اختیار تصمیم گیران اجرایی، پرسنل مراقبتهای درمانی و بهداشتی و متخصصان بهداشت روان قرار دهد.

- سرکار خانم راضیه مالمیر دانشجوی PhD مدیریت خدمات بهداشتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، در مقاله ای با عنوان: مدیریت بحران بیماری کووید : 19 باز مهندسی نظام ارائه خدمات سلامت در ایران بیان داشتند:

شیوع فعلی بیماری کووید-19 باعث ایجاد وضعیت اضطراری و مخاطره آمیز برای سلامت عمومی در

سطح بین المللی شده است. این بیماری باعث ایجاد علایم بیماری مشابه سرماخوردگی تا بیماری های شدید تنفسی (پنومونی) میشود و قبلا در انسان دیده نشده بود. از این رو دولتها برای کنترل و مدیریت این بحران، تصمیمات جدیدی اتخاذ کرده اند تا خسارات کمتری به جوامع وارد شود. هدف از نگارش این مقاله، انتقال تجربه نوین ایجاد نظام سلامت یکپارچه در مدیریت بحران بیماری کووید 19 در ایران است. این یک مقاله مروری است که با پژوهشی مبتنی بر مشاهده و مستندسازی تجربی کامل شده است. ابتدا براساس مطالعات کتابخانهای و جستجوهای اینترنتی در پایگاههای داده و جستجوی Scopus, Web of

Science, Pubmed, Science Direct, Google Scholar معتبر همچون پیشرفته در گوگل مطالعه صورت گرفته است، همچنین مقالات موجود در سایت سازمان جهانی بهداشت و CDC آمریکا مورد بررسی قرار گرفت. در این بررسی تعداد 227 متن داخلی و خارجی مورد بررسی قرار گرفت که تعداد 118 مقاله در زمینه نحوه مدیریت بحران بیماری کرونا و ویروس جدید در ایران و جهان بود و در نهایت 40 مقاله مورد استفاده قرار گرفت. بحران بیماری کووید 19 باعث شد تا از زیر ساختهای موجود مثل سامانه سپاس، HIS های بیمارستانی، سامانه سبب و غیره، سامانه جدیدی بنام سامانه سلامت شکل گیرد تا ارتباط سطوح اول، دوم و سوم از طریق آن برقرار شود. بدین نحو که پس از پیدا کردن افراد مشکوک یا مبتلا، در صورت نیاز فرد، دستور قرنطینه خانگی و یا مراجعه به مرکز جامع سلامت یا بیمارستان داده می شود همچنین پیگیری درمان بیمار از طریق این سامانه امکانپذیر بوده و مکرراً ثبت میگردد. لذا افرادی که با بیمار در تماس بوده اند از طریق سامانه

رصد شده و مراقبین بهداشتی طی تماس با این افراد اطلاعات آنها را نیز ثبت می کنند و در صورت لزوم به مراکز جامع سلامت (سطح اول) یا بیمارستان عمومی (سطح دوم) یا بیمارستان تخصصی در سطح سوم ارجاع میشوند، این در حالی است که تا پیش از این امکان پیگیری وضعیت بیماران ارجاعی از سطح یک به سطوح بالاتر میسر نبود و مدیریت بحران بیماری کووید 19 باعث ایجاد زنجیره کامل ارجاع بصورت الکترونیک در نظام سلامت ایران شد. تا به امروز بیش از 75 درصد جمعیت ایران در این سامانه دارای پرونده الکترونیک و ثبت سوابق مربوط به بیماری شده اند و بزودی این کار برای کل جمعیت ایران نهایی خواهد شد. ایران و دیگر کشورهای جهان سیاست های مبتنی بر شواهد را برای مقابله با کووید-19 قبل و بعد از ورود آن تدوین کرده اند. رویکرد ناکافی دولت و جامعه در مدیریت شیوع بیماری، تجهیزات پزشکی، بهداشت و گندزدایی محیط از بزرگترین چالشها در تصمیمگیری و مداخله در مبارزه با کووید-19 است. مدیریت این بحران نیاز به تلاشهای حرفهای و همکاری بین بخشی و ارگانهای دولتی دارد. گرچه همه گیری بیماری کووید-19 نگران کننده است و تدوین سیاستهای مناسب و اجرای درست آنها اهمیت بالایی دارد ولی ایران و دیگر کشورهای جهان در همین راستا تلاشهای بسیاری میکنند. تهدید بیماری کووید 19 در ایران فرصت ایجاد سیستم یکپارچه مبتنی بر ارجاع را فراهم نموده که اکنون بیش از هر زمان دیگر نیاز به اقدامات منسجم تر و کاربردی است تا همه گیری این بیماری کنترل شود.

- جناب آقای سعیدرضا صیدرضایی دانشجوی دکتری فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد در مقاله ای با عنوان آشنایی با ویروس کرونا و پیامدهای سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و امنیتی آن بیان کردند: در اواسط آذر ماه (1398) اواخر دسامبر (2019) گونه ای از موارد عفونت شدید تنفسی در شهر ووهان

(بازار غذاهای دریایی هانان)، کشور چین گزارش شد. با بررسی های بعمل آمده و پس از رد تشخیص آنفلوآنزای فصلی، آنفلوآنزای پرندگان، آدنو ویروس، کورونا ویروس سارس، کورونا ویروس مرس و سایر عوامل بیماریزای دیگر مشخص شد، یک کورونا ویروس جدید که 70% قرابت ژنتیکی با سارس دارد و در زیرگونه Sarbecovirus قرار دارد. در پی ثبت نخستین مورد از بیماری کووید-19 توسط، این بیماری خیلی زود با انتقال انسان به انسان باعث آغاز شیوع ریوی به سراسر کشور چین شد. با

تحقیقات بعمل آمده برخی از بیماران تاریخچه حضور یا کار در بازار عمده فروش ماهی و غذاهای دریایی را داشته اند. سرعت انتشار این ویروس به حدی بود تا با گذشت کمتر از یک ماه از شناسایی اولین مبتلا به کرونا، این ویروس در اغلب کشورهای جهان مشاهده شده و کشورهای زیادی را درگیر پیگیری و مقابله با آن نموده و مراکز صنعتی، تجاری، علمی، تفریحی و ... را به تعطیلی کشانده و خسارات فراوانی به اقتصادکشورها وارد نموده است.

- سرکارخانم الهه حافظی و جناب آقای سجاد سبحان نگاه در مقاله ای باعنوان آثار قرنطینه در طول اپیدمیها بر سلامت روان و شیوه‌های مدیریت آن بیان داشتند: اخیراً همه‌گیری بیماری کروناویروس جدید (Covid-19) منجر به ایجاد استرس و اضطراب زیادی در سراسر جهان شده است. اکثر کشورها برای کنترل شیوع کووید-19 تصمیم به استفاده از قرنطینه گرفته‌اند. در این ارتباط، مطالعه حاضر با هدف بررسی شواهداثرات قرنطینه بر سلامت روان و ارائه راهکارهایی جهت کاهش این پیامدهای منفی انجام شد. نتایج نشان دادند که اگرچه قرنطینه برای جلوگیری از شیوع گسترده بیماری ضروری می‌باشد؛ اما ممکن است عواقب منفی زیادی مانند استرس پس از سانحه، خشم، ترس، اضطراب و افسردگی را به دنبال داشته باشد. قرنطینه باید براساس روشهای علمی و مدرن انجام شود. به منظور کاهش عوارض جانبی قرنطینه میتوان برخی توصیه‌ها از قبیل مدت زمان قرنطینه، ارائه خدمات بهداشت روان، حمایت مالی، اطلاعات کافی و جلوگیری از برچسب‌زنی را رعایت نمود. مقامات باید در دوره قبل از قرنطینه دلایل واضح قرنطینه و اطلاعات مربوط به پروتکلها را توضیح دهند. از آنجایی که شیوه معمول زندگی درطول قرنطینه تغییر میکند، برای کاهش استرس و اضطراب، طراحی پروتکل‌های مختلف برای کارکنان بیمارستان، سالمندان، والدین و کودکان ضروری می‌باشد

روش تحقیق

در این پژوهش سعی براین شده است با استفاده از جمع آوری اطلاعات از منابع کتابخانه ای و دسته بندی این اطلاعات به بررسی پیامدهای فردی اجتماعی و اقتصادی کرونا پرداختیم. ابزار جمع‌آوری اطلاعات محقق در روش کتابخانه‌ای، همه اسناد چاپی همانند کتاب، دایره‌المعارف‌ها، فرهنگ‌نامه‌ها، مجلات، روزنامه‌ها، هفته‌نامه‌ها، ماهنامه‌ها، لغت‌نامه‌ها، سالنامه‌ها، مصاحبه‌های چاپ شده، پژوهش‌نامه‌ها، کتاب‌های همایش‌های علمی، متون چاپی نمایه شده در بانک‌های اطلاعاتی و اینترنت و اینترانت و هر منبعی که به صورت چاپی قابل شناسایی باشد؛ است. معمولاً در نگارش بیشتر تحقیقات از روش تحقیق کتابخانه‌ای در فاز

اول استفاده شود. چراکه این روش، روشی سهل و ارزان بوده و می‌توان بیشتر اطلاعات اولیه را به راحتی با این روش جمع‌آوری کرد **کلیات تحقیق**

تبعات فردی

اضطراب یک نشانه مشترک در بیماران مبتلا به اختلال تنفسی مزمن است و می‌تواند کیفیت زندگی بیماران را به میزان قابل توجهی کاهش دهد. تقریباً در غالب موارد سنجش اضطراب شامل موارد جسمی نیز می‌باشد که می‌تواند با علائم بیماری مزمن تنفسی و عوارض جانبی داروها همپوشانی داشته باشد.⁷ شاید علاوه بر مشکلات جسمانی که این بیماری ایجاد می‌کند ایجاد ترس و اضطراب نیز مهمترین پیامد روان شناختی آن باشد. بیماری که ما با آن مواجه هستیم دارای ابعاد ناشناخته است، به همین دلیل نه در ایران بلکه همه جای دنیا وقتی مساله ای ناشناخته باشد بیشتر ترس ایجاد می‌کند. مثلاً بیماری های خطرناکی مانند سرطان کمتر برای بشر ترسناک هستند، چون ماهیت آنها شناخته شده و راه حل های درمانی و پیشگیری دارند بنابراین ناشناخته بودن بیماری کرونا نوعی ترس را در دنیا ایجاد کرده و چون هنوز علم پزشکی نتوانسته راه درمانی مناسبی پیدا کند و بحث های پیشگیری نیز همگی بر حذر بودن از جامعه و فضای کسب و کار و وسایل حمل و نقل عمومی تاکید دارد. در نتیجه خواه نا خواه چنین فضایی ایجاد می شود. علائمی مانند ترس و اضطراب چه در مردم عادی و چه در کادر درمانی در این شرایط افزایش می یابد که همین امر باعث تضعیف سیستم ایمنی در برابر ابتلا به بیماریهای ویروسی می شود. بخش عمدهای از استرس و نگرانیهای مردم به دلیل شایعه پراکنیها و آماری است که به صورت لحظهای در فضای مجازی منتشر میشود که در این میان مردم هم علاوه بر بی توجهی به بازار داغ شایعه پراکنیها باید به یاری یکدیگر بیایند و خود نیز به این

شایعه‌ها دامن بیشتری زنند.⁸ با شیوع کرونا در کشورمان، ابعاد مختلفی از این بیماری توسط پزشکان در حال بررسی است؛ با توجه به شیوع کرونا و انتشار اخبار و اطلاعات ضد و نقیض در این زمینه، بسیاری از افراد جامعه در شرایط پرتنش و مضطربی به سر میبرند که این امر نه تنها هیچ سودی برای آن ها ندارد، بلکه حتی با ضعیف ساختن سامانه دفاعی بدنی، آن ها را در برابر بیماری آسیب پذیرتر میسازد. یکی از موضوعاتی که مورد تاکید است «لزوم کاهش اضطراب و استرس ناشی از مبتلا شدن به این بیماری است»، چرا که عدهای از هموطنان ما همواره دچار استرس هستند که مبادا به کرونا مبتلا شوند و حتی در این زمینه اقدامات پیشگیرانه‌ای را هم در پیش گرفتند که از آن جمله میتوان به مصرف خودسرانه بعضی داروها یا الکل اشاره کرد که بسیار هم پر سر و صدا شد.

پیامدهای اقتصادی

این روزها که گمانه‌زنیها درباره پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کرونا به شکل بی‌سابقهای در رسانه‌ها و فضای مجازی ایران و جهان جریان دارد، هیچ چیزی به اندازه تاریخ نمیتواند چشمان ما را بر برخی پیامدهای عمیق و ابعاد دوران پسا کرونا باز کند. این در حالی است که ویروس کووید-19 که روز به روز خودنمایی بیشتری در دنیا میکند، چشم انداز اقتصادی و سیاسی کشورها را به ناگهان تیره و تار کرده است که مهمترین آن ها عبارتند از :

- سقوط کم سابقه شاخص بازارهای بورس

«دونگ و همکاران 2017»⁷

⁸ Willgoss, Yohannes, Goldbart, Fatoye

- رکود اقتصادی کشورهای جهان
- بستن مرزها به روی کشور ایران

هراس مصرف کنندگان کالاهای ایرانی در کشورهای منطقه و کاهش صادرات کشور و بستن مرزهای زمینی توسط کشورهای منطقه از جمله آثار شیوع کرونا در حوزه اقتصادی است.
- کاهش عرضه نیروی کار

- تعطیلی کسب و کارها، منجر به تعدیل نیروی کار می شود و کاهش درآمد خانوار، کاهش تقاضا را به همراه خواهد داشت. چنانچه این وپروس ماندگاری کمی داشته باشد؛ می توان اثرات مالی و اقتصادی این وپروس را به عنوان یک شوک اقتصادی یا ریسک در نظر گرفت که ماندگاری اندکی در بازار سرمایه خواهد داشت. چنانچه این وپروس ماندگاری زیادی در کشور داشته باشد؛ اثرات آن علاوه بر بعد دوم؛ بعد اول را نیز شامل می شود. به بیانی دیگر، با پایداری وپروس کرونا پارامترهای اصلی تعیین ارزش قیمت سهام که همان جریان نقدی آتی بنگاه ها و سودآوریشان است، تحت تأثیر قرار می گیرد.

- برجسته شدن پدیده شوم فقر: فشار سنگین بر طبقات فرودست و فقیرتر شدن فقرا از پیامدهای شوم همه گیری کروناست. چنانکه بر اساس پیمایش های صورت گرفته نیمی از جامعه دستخوش تبعات منفی اقتصادی حاصل از همه گیری کرونا شده اند.

- برجسته شدن پدیده شوم بیکاری: تحلیل اقتصاددانان این است که حدود 800 هزار تا یک میلیون نفر شغل خود را از دست داده اند و بیکار شده اند. با ماندگاری کرونا در جامعه و ادامه روند تعطیلی کسب و کارها و بنگاه ها در بخش های مختلف فرهنگی، ورزشی و...، بیکاری و تبعات حاصل از آن چهره شوم خود را بیش از پیش نمایان خواهد ساخت. روشن است که این برای جامعه تبعات خطرناکی در پی خواهد داشت که تأثیر آن از همه گیری کرونا هم عمیق تر خواهد بود. محصول دو پیامد بیکاری و فقر، لاغر شدن و تضعیف سفره های مردم است. این پیامدی است که در تمامی کشورهای جهان بخوبی احساس می شود و دولت ها در پی راه حلی برای اعطای کمک های مالی، وام و بیمه برای اقشار آسیب دیده هستند. این بحران در کوتاه مدت آسیب هایی را به اقتصاد خرد و معیشت اقشار ضعیف و دهک های پایین وارد خواهد کرد و سقوط کسب و کارهای کوچک را اجتناب ناپذیر می نماید. قطعاً آسیب های جدی میان مدت آن بر صنایع تبدیلی، واردات و صادرات محصولات و اقلام اساسی خواهد بود؛ هرچند مشکلات بلند مدت آن، ابعاد فراملی هم دارد اما تأثیرات بخش کوتاه مدت می تواند چالش های بزرگتری را به همراه داشته باشد. بیماری کرونا به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر تولید تأثیر می گذارد و بخشی که در بسیاری از تحلیل ها مغفول مانده، امنیت غذایی است که به دلیل خانه نشین شدن مردم و تغییر در الگوی تغذیه، بخش قابل توجهی از تولیدات صنایع غذایی مانند کنسرو، کمپوت، الویه، و... با کاهش مواجه خواهد شد. از آنجا که فضای روانی جامعه بر اساس تجربیات گذشته، انتظار کمبود اقلام مصرفی و افزایش قیمت را به همراه دارد، تهیه برای ذخیره و انبار کردن برای مصرف آینده توسط خانوار (مصرف احتیاطی خانوار) افزایش یافته و این خود به افزایش قیمت ها شتاب بیشتری خواهد بخشید؛ در این خصوص احتمال افزایش قیمت برخی از اقلام غذایی قابل تصور است.

پیامدهای اجتماعی بیماری کرونا

تاکنون مباحث متعددی پیرامون ابعاد بیماری کرونا مطرح شده است؛ با این وجود پرداختن به پیامدهای اجتماعی و آثاری که بر جامعه و فرهنگ آن دارد از اهمیت زیادی برخوردار

است. در ادوار تاریخ همواره مثال هایی از فراگیری بیماری هایی نظیر سل، طاعون، وبا و ... از جمله طاعون سیاه در بین سال های ۱۳۴۷ تا ۱۳۵۰ میلادی مطرح بوده و متفکران مختلف نظیر آلبر کامو و ... به روایت زندگی افراد درگیر پرداخته اند. با این وجود به دلیل تظاهرات بیرونی و ماهیت اجتماعی این بیماری ها، تشابهاتی از نظر تاریخی، فرهنگی و اجتماعی در ادوار مختلف وجود داشته است. با توجه به اهمیت موضوع در این یادداشت به بررسی برخی از پیامدهای اجتماعی بیماری کرونا با تأکید بر جامعه ایرانی پرداخته می شود. یکی از پرسش های بنیادی در حال حاضر این است که چرا تغییر رفتار مردم در مواجهه با بیماری کرونا به سختی صورت می گیرد و بسیاری از افراد آن را جدی نمی گیرند؟ پاسخ به این پرسش نیازمند واکاوی رفتار مردم در مواجهه با بحران ها و بلایا است. اساساً مردم چنین رخدادهایی را باور نمی کنند و قادر به پذیرش آن نیستند. در مورد بیماری کرونا هیچ تصور مشخصی از این بیماری وجود ندارد. به عنوان مثال اگر به جای این بیماری، بیماری های واگیردار دیگری نظیر طاعون، وبا، سل و ... فراگیر می شد، پذیرش و باور پذیری آن به دلیل تجربه تاریخی آن در بین مردم بیشتر بود، لذا در مواجهه با این بیماری ناشناخته که مبدأ آن یک کشور خارجی است باور پذیری، پذیرش و جدی گرفتن آن در بین مردم بسیار دشوار است. هر چند که به تدریج و با جدی شدن نشانه ها و فوت اطرافیان، عموم مردم آن را یک تهدید به شمار خواهند آورد و مراقبت های بهداشتی و درمانی را به عنوان یک مسئله مهم جدی خواهند گرفت. مردم در مواجهه با بسیاری از حوادث و رویدادها چنین واکنشی را نشان می دهند. بی دلیل نیست که عمدتاً درمان را مقدم بر اقدامات پیشگیرانه می دانند.

پیامد دوم اجتماعی بیماری کرونا که به تدریج در حال رخ دادن بوده این است که ابعاد این بیماری در حال تولید وحشت در جامعه است. میزان فراگیری، ابتلا و مرگ سریع افراد باعث شده است که در نظر عامه مردم به جای ایجاد حس همدلی، درک بیمار و خانواده و سوگواری، وحشت زایدالوصفی در بین مردم به وجود آید که نتیجه آن غلبه احساسات بر منطق و عدم مواجهه منطقی با این بیماری است. سایه وحشت بیماری کرونا که ناشی از مرگ دردناک آن است در حال خودنمایی است و تبدیل به اولین موضوع گفت و گوهای روزمره در بین مردم گردیده است.

پیامد سوم اجتماعی بیماری کرونا کاهش روابط بین فردی، خانوادگی و اجتماعی است. با توجه به سرایت سریع این بیماری توصیه های بهداشتی بر حضور در خانه و قرنطینه خانگی و شهری استوار است. چنین روندی باعث گردیده که میزان ارتباطات مردم بسیار اندک شده و عموماً از حضور در جمع خودداری نمایند. مهمانی های خانوادگی کاهش یافته و میزان حضور افراد نزد یکدیگر نیز به میزان قابل توجهی کم شود. روند رو به رشد این بیماری باعث شده است که بسیار از دوره های ها نیز از جریان روابط خویشاوندی حذف شود و لذا مردم فرصت دیدار با هم را از دست بدهند.

پیامد چهارم بیماری کرونا به مفهوم درد و رنج بر می گردد. درد و رنجی که بیماران مبتلا به کرونا و خانواده های آن ها تحمل می کنند بسیار شدید و غیر قابل تحمل است. این بیماران با یک بیماری پیش رونده دست و پنجه نرم می کنند و در تصور بسیاری از آنها ابتلای به این بیماری برابر با مرگ در نظر گرفته می شود. چنین تصویری تحمل و درد و رنج آن را بسیار دشوار می سازد و لحظات بسیار دشواری را در غریبانه ترین دوره عصر حاضر سپری می کنند. درد و رنج این بیماران و خانواده های آنها مضاعف است.

پیامد پنجم اجتماعی بیماری کرونا به انزوای بیماران و خانواده های آن ها بر می گردد و شاهد نوعی طرد شدگی و برچسب زدگی به این بیماران و خانواده های آنها هستیم. چنین مشکلی در بین خانواده های بیمارانی که فوت کرده اند مضاعف تر است و بسیاری از مراودات و تعاملات آنها با همسایه ها و اطرافیان تعطیل می شود. در چنین شرایطی این افراد مفهوم جدایی از زمان و مردم را به دردناک ترین شکل ممکن تجربه می نمایند. در حالیکه در چنین مجازاتی فاقد هر گونه تقصیر اند اما باید تاوان بی گناهی خود را از طرف جامعه بپردازند. انزوای این بیماران و خانواده هایشان ممکن است که ماهها و حتی سال ها به طول بیانجامد و در نتیجه به ایجاد فشارهای روانی زیادی منجر گردد.

اختلال در روابط اجتماعی پیامد ششم بیماری کرونا در جامعه است. این بیماری باعث می شود که به میزان کمتری نسبت به هم ابراز احساسات نمائیم. فاصله ای که این بیماری در بین مردم ایجاد نموده است در نهایت منجر به جدایی و اختلال در روابط می شود. علی رغم اینکه به عید باستانی نوروز رسیده ایم، اما قادر نیستیم از ترس سرایت بیماری همدیگر را در آغوش بگیریم. قادر نخواهیم بود برای یکدیگر به رسم یادگاری هدیه بخریم. در صورت دریافت هدیه نیز بارها آن را ضد عفونی می نمائیم. با چنین اقدامی ارزش هدیه نیز از بین خواهد رفت. هنگامی که در مهمانی به ناچار حاضر شویم همدیگر را لمس نخواهیم کرد و از دور با هم گفتگوی مختصری خواهیم داشت. علاوه بر این قادر به بازی کردن نیستیم و شبکه های اجتماعی و بازی های فردی منجر به اختلال در روابط اجتماعی می شود.

پیامد اجتماعی هفتم بیماری کرونا به ابهام و سرگردانی مردم در خصوص زمان این بیماری بر می گردد که باعث نوعی عصبانیت، سردرگمی و ناامیدی نسبت به آینده شده است. برای بسیاری از مردم مشخص نیست که پس از عید نوروز چه اتفاقی می افتد و این بیماری تا کی ادامه خواهد داشت، لذا در خصوص آینده هیچ تصویری وجود ندارد.

پیامد اجتماعی هشتم بیماری کرونا به سلب آزادی انسان ها بر می گردد. آزادی مفهوم مقدسی است و تا قبل از این بیماری، کمتر شخصی نسبت به وجود آزادی های پیرامون اش تصور مشخصی داشت، اما با گسترش آن خود را در زندانی اسیر نمود که ناخواسته بوده است. بسیاری از حقوق و آزادی های او برای داشتن و رفتن به مراکز تفریح، خرید و حتی تامین نیازهای اولیه و اساسی از بین رفته است.

پیامد اجتماعی نهم بیماری کرونا به ایجاد همدلی و هم حسی در برابر این بیماری و توجه به قشرهای آسیب پذیر جامعه نظیر کارگران روزمزد، کاسب کاران، کودکان کار و خیابان، بیماران، زندانیان و اقشار آسیب پذیر جامعه بر می گردد. تا پیش از این میزان همدلی مردم و مسئولین در رابطه با این گروهها کم بود، اما با گسترش اپیدمی این بیماری توجه به این گروههای حساس جامعه افزایش یافته است، لذا در نهایت منجر به انتقال توجه از خود به دیگری شده است.

پیامد اجتماعی دهم این بیماری به روزمرگی بر می گردد. روند زندگی مردم در طول این بیماری شکل یکنواخت و کسالت باری به خود گرفته است. همه چیز انگار تکراری است. جذابیت روزهای حضور در خانه برای روزهای اول بود، اما به تدریج سایه روزمرگی سنگین شده و شکل کسالت بار به خود می گیرد. این موضوع می تواند منجر به مشکلات فردی، روانی و حتی اختلافات و خشونت های خانوادگی نیز شود.

پیامد اجتماعی یازدهم این بیماری به مفهوم عشق بر می گردد. اساساً دو عامل مشکلات اقتصادی و بیماری، عشق های زوجین و دختران و پسران را نسبت به هم کاهش داده و یا ذایل می کند. این بیماری تاثیر منفی بر روابط عاشقانه و ابراز عاطفه و روابط خصوصی آنها گذاشته است، لذا پر بیراهه نیست که بتوان از مرگ عشق در این دوره نیز سخن به میان آورد.

پیامد اجتماعی دوازدهم بیماری کرونا به این موضوع بر می گردد که بسیاری از دردها و مشکلات واقعی مردم به حاشیه کشانده شده و این بیماری را در کانون تمرکز و محور قرار داده است. این بدان معنا نیست که سایر مشکلات از بین رفته است بلکه فراموش گردیده و یا از مرکزیت خارج شده است. در واقع نوعی بار مضاعف را بر مردم تحمیل نموده و درد و رنج های آن را دو چندان می نماید.

نتیجه گیری

کرونا درس های بسیار زیادی به ما داده که شاید بسیاری از آن در آینده مشخص شود اما درس هایی که تا به امروز از این بحران می توان گرفت این است که دنیا می تواند با پدیده های زیستی و بیولوژیکی مواجه شود که از قبل قابل پیش بینی نبود، بنابراین نیازمند بازنگری در ساختارهای تشخیصی، آزمایشگاهی و ایجاد ساختارهای دفاع بیولوژیک، مراقبتی، دیده بانی زیستی و پاسخ سریع درمانی هستیم، همچنین آموزش های عمومی و سبک زندگی نیازمند بازنگری های اساسی است. باید در مکانیسم های تصمیم گیری و مدیریت نیز بازنگری شود. هر کشوری که این ساختارها را اصلاح کند در برابر حوادث احتمالی آینده آسیب کمتری خواهد دید. بر همین اساس بایستی به این قضایا واقع بینانه نگریست. شکی نیست که این بیماری در جامعه ایرانی نیز تأثیرات خود را خواهد گذاشت، اما مدیریت بهینه این تأثیرات می تواند از بروز مشکلات پسا کرونا تا حد ممکن جلوگیری نماید و این خود یک موفقیت بزرگ است بنابراین بایستی برای حل این مشکل رفتارهای جامعه را آینده نگاری نمود و برای هریک از وضعیت های اقتصادی، اجتماعی، آموزشی، انتظامی و... پروتکل مجزایی تهیه و تنظیم و براساس شرایط اجتماعی بوجود آمده، سناریوهای مختلفی اجرا کرد. باید رفتارشناسی مناسبی برای دوران پسا کرونا صورت گیرد و با بررسی های دقیق پیش بینی ها و پروتکل های خانوادگی، اجتماعی، انتظامی، اقتصادی و آموزشی خاص و ویژه ای برای آن تنظیم و اجرایی گردد. در این مقاله تلاش شده است تا ابتدا تعریف جامعی از بیماری کرونا ارائه شود، سپس به پیامدهای فردی، اجتماعی، اقتصادی آن پرداخته شود و در نهایت مداخلات مناسب آن توصیه شود. در بیمارستان ها پرسنل درمانی اعم از پزشکان و پرستاران مشغول خدمت رسانی به بیماران مبتلا به کووید-19 هستند که عمدتاً علائم بالینی در آنها مشخص گردیده است و خطر ابتلا شدن خود این پرسنل نیز وجود دارد.

پیشنهادهای اجتماعی

1- با استفاده از ظرفیت روان شناسان، جامعه شناسان و کارشناسان بهداشت، تهدید کرونا را برای مردم تبدیل به فرصتی برای با هم بودن و شناخت ضعف های ارتباطی نمود.

2- تنش های اجتماعی ناشی از بیماری کرونا، خانه نشینی و ... ممکن است موجب مشکلات روحی و روانی و فشارهای عصبی گردد، پیشنهاد می شود ضمن استفاده از ظرفیت صدا و

سیما در آرام بخشی به جامعه و خانواده‌ها، با فعال کردن مشاوره‌های تلفنی و اینترنتی مشکلات احتمالی را مدیریت نمایند.

3- ایجاد فرهنگ تعهد خود مراقبتی در بحران، خودیاری مراقبتی (من در خانه و جامعه در ایجاد روابط درست بهداشتی با دیگران، باید مراقب خودم باشم)، دگریاری مراقبتی (من در خانه و جامعه به دیگران کمک می‌کنم، مراقب خودشان باشند) همیاری مراقبتی (کمک متقابل ما با هم برای مراقبت متقابل و همزمان از همدیگر).

4- اقناع مردم برای تعامل و کنشگری بر مبنای مراقبت و تعهد اخلاقی در موقعیت بحرانی.

5- تولید محتوا برای شبکه‌های اجتماعی که ضمن پر کردن اوقات فراغت، توانایی آموزش مقابله با پیامدهای بیماری کرونا را بدون استرس و اضطراب داشته باشد، همچنین مسائل روانشناختی را برای کاهش تنش در خانواده‌ها گوشزد کند.

6- ایجاد هم دلی و کمک مؤمنانه مردم به هم نوعان و قشر آسیب پذیر

منابع و مآخذ

1 اصول بهداشت روانی 1387 شماره 37

2 پژوهش علوم شناختی و رفتاری سال پنجم 1394 شماره 2

3 پایگاه اینترنتی انجمن بین المللی مطالعات افکارسنجی

4- www.wapor.com انجمن بین المللی افکارسنجی

5- ایسنا کد خبر 3578542142- بهمن 1398

6- خیراله پور (ا.) . 1389 بررسی عوامل اجتماعی موثر بر سلامت روانی با تاکید بر سرمایه اجتماعی

(مطالعه موردی : دانشجویان دانشگاه شهیدبهشتی (پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم

انسانی، گروه جامعه شناسی، دانشگاه شهید بهشتی.

7- روزنگار اپیدمیولوژی جهان - شماره (38) کمیته اپیدمیولوژی کوید-19 و مرکز مدیریت بیماری‌های

واگیر وزارت بهداشت)

8- سلیمانی میگوئی، س () 1392 طغیان بیمارستانی سندرم تنفسی کورونا و ویروس خاورمیانه، فصلنامه

پرستار و پزشک در رزم) 52-49 (21.

9- علی پور، احمد و همکاران 1398 اعتباریابی مقدماتی مقیاس اضطراب بیماری کرونا ()

- 10--فرنوش، غلامرضا وهمکاران () 1398شناخت کروناویروس نوین - 2019و کووید -
19بر اساس شواهد
موجود - مطالعه مروری
11- محدث اردبیلی ، ابوالفضل وهمکاران 1398کرونا (تعاریف، مداخلات، پیامدها)
12-یوسفوند، پیام -1399تهدیدات پسا کرونا برای صنایع

13. World Health Organization. WHO emergency use listening: Coronavirus disease (COVID-19) outbreak – Emergency Use Listing Procedure (EUL) announcement; 2020 [updated 2020 April 8; cited 2020 Mar 25]. Available from:

https://www.who.int/diagnostics_laboratory/EUL/en/.

14. World health organization. Who Q&A on coronaviruses(COVID-19);2020[update 2020 8 April; cite 2020mar25] .available from : <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/q-a-coronaviruses>.

15. World Health Organization. Clinical management of severe acute respiratory infection (SARI) when COVID-19 disease is suspected:interim guidance, 13 March 2020. World Health Organization; 2020.

16. World health organization. Coronavirus 25 march 2020who;2020.Available at:
<http://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>. [Accessed 8 Apr. 2020].

17. World Health Organization. WHO report: global research emergency coronaviruses 2020 WHO; 2020[updated 2020 April 8; cited 2020 Mar 25] .Available at: <http://www.who.int>